

Kulturdepartementet
Postboks 8030 Dep
0030 OSLO

Vår saksbehandler
Jon Holm

Vår ref.
12/9428

Oslo,
03.12.2012

Deres ref.
10/4772

Høringsuttalelse til rapporten En kunnskapsbasert kulturpolitikk

Forskningsrådet takker for invitasjonen til høring av rapporten En kunnskapsbasert kulturpolitikk, utarbeidet av departementets eksterne FoU-utvalg (Grund-utvalget). KUD ber om vurderinger av kunnskapsbehov og forskningspolitiske virkemidler. Forskningsrådet vil først og fremst gi innspill om virkemidler for å styrke kunnskapsgrunnlaget for kulturpolitikken, og vil bare kort komme inn på aktuelle forskningsområder.

Det er svært positivt at Kulturdepartementet har satt i gang dette arbeidet og tatt initiativ til å utrede hvordan kunnskapsgrunnlaget for kulturpolitikken kan styrkes. Utvalget har levert en svært interessant rapport som gir en god gjennomgang av behov og forslag til strategier for hvordan departementet kan ivareta sektoransvaret for forskning og utvikling (FoU).

Behov for økt innsats

I rapporten framgår det at kunnskapsbehovet innenfor kultursektoren er stort og at forskningsinnsatsen bør få et vesentlig løft. Det er helt i tråd med Forskningsrådets syn. Forskningsrådet mener en økt forskningsinnsats vil være avgjørende for at Kulturdepartementet skal kunne få fram et solid kunnskapsgrunnlag for politikkutvikling og kulturforvaltning. Vi støtter Grund-utvalgets i synet på at en økning i kulturbudsjettet også bør tilsi en økt satsing for å utvikle kunnskapsgrunnlaget for politikkutviklingen for sektoren. Med større virksomhet og økte ressurser til kulturfeltet, vil det bli enda viktigere at kulturpolitikken bygger på et solid kunnskapsgrunnlag.

Bredt og smalt sektoransvar – flere behov

Rapporten trekker fram at departementet trenger mange former for kunnskap for å ivareta sitt sektoransvar og har en god drøfting av dette. Forskningsrådet støtter synet på at det er flere behov som må dekkes, både bredere, langsiktig forskning og FoU rettet mot departementets eget virkeområde. Kunnskapsutvikling for kultursektoren må sees i et lengre perspektiv, der et sentralt element vil være å bygge opp forskningsmiljøer gjennom rekruttering og finansiering av langsiktig grunnleggende forskning. Slik forskning vil gi kunnskap som er kulturpolitisk relevant i seg selv, og bidra til utvikling av kulturpolitikken over tid.

Departementet har bidratt til forskning innenfor det brede sektoransvaret gjennom bevilgninger til Forskningsrådets kulturforskningsprogrammer. En grunnleggende oppbygging av kunnskap,

kompetanse og kapasitet, som også har relevans for KUD, bør fortsatt ivaretas av Forskningsrådets programmer. Det er positivt at KUD følger opp det brede sektoransvaret for forskning ved å kanalisere midler til det nye programmet Samfunnsutviklingens kulturelle forutsetninger (SAMKUL) fra 2013. Dette programmet er viktig for å sikre god forskningskompetanse på kulturfeltet i Norge, og finansieringen kan med fordel styrkes.

Departementet spør i høringsnotat hva vi trenger å vite for å «øke vår forståelse av frivillig sektors og kunst- og kulturlivets rolle i samfunnsutviklingen». SAMKUL-programmet vil kunne være med og gi svar på dette spørsmålet, og vil også kunne gi mer direkte bidrag til politikkkutforming. Et godt eksempel på hvordan langsiktig kulturforskning vil ha klar relevans for kulturpolitikken er et nytt prosjekt i SAMKUL-programmet, som starter opp tidlig i 2013. Her stilles et overordnet spørsmål om hvordan forholdet mellom estetiske praksiser på musikkfeltet og samfunnsutvikling blir konkretisert og gjort relevant gjennom kulturpolitikken. Kulturtiltak som bl.a. Den kulturelle skolesekken og Rikskonsertene vil bli lagt under lupen.

I tillegg foregår det forskning med relevans for KUD i mange av Forskningsrådets programmer, bl.a. i programmet VERDIKT (mht. digitale medier) og i den frie prosjektstøtten. Forskningsrådet ser dette som positivt, samtidig som vi vil understreke at forskningen i de langsiktige programmene ikke kan dekke det spesifikke behovet for en mer handlingsrettet og politikk- og sektornær forskning som Grund-utvalget peker på.

Behov for å styrke kunnskapsgrunnlaget for kulturpolitikken

Forskningsrådet mener utvalget har gitt en god gjennomgang av departementets FoU-innsats, som underbygger vurderingen av at det er særlig behov for økt FoU-satsing på området kunst og kultur, og at det innenfor departementets øvrige ansvarsområder er etablert ordninger som bør videreføres og videreutvikles. Vi vil imidlertid understreke at det også er viktig å se sammenhengene mellom de ulike områdene innenfor KUDs ansvarsområde, for eksempel mellom mediesektoren og kunst/kulturfeltet.

Forskningsrådet vil støtte Grund-utvalgets vurdering av at det er et særlig behov for å styrke FoU rettet mot departementets egen virksomhet og virkeområder. Dette feltet har stått svakt lenge og det er viktig at det settes av tilstrekkelig med ressurser for å sikre at en ny satsing på handlingsrettet FoU får tilstrekkelig volum. En slik sterkere satsing på handlingsrettet FoU må sees som et supplement til den langsiktige investeringen i grunnleggende kulturforskning og ikke gå på bekostning av denne.

Forskningsrådet fraråder etablering av et nytt institutt

Et sentralt forslag hos Grund-utvalget er at det bør etableres et senter eller et institutt for å sikre økt satsing på kulturpolitisk relevant forskning. Bruken av begrepet institutt og henvisningen til etableringen av en rekke samfunnsvitenskapelige institutter i etterkrigstiden, kan oppfattes som at man ønsker en ny selvstendig institusjon som «må tillegges tilsvarende oppgaver som andre forskningsinstitutt» (s. 38). Samtidig henviser rapporter i flere tilfeller til finansieringen av «sentre» i eksisterende forskningsmiljø. Slike sentre har karakter av prosjektfinansiering som er mer langsiktig og romsligere enn vanlig prosjektfinansiering. Rapporten er derfor noe uklar på hva utvalget egentlig ønsker seg på dette punktet, samtidig som det vil være et kritisk punkt i oppfølgingen.

Forskningsrådet oppfatter at det sentrale behovet som påpekes i Grund-rapporten er å styrke kvalitet og øke volum på sektorrelevant forskning. Dette vil primært kreve en økning i tilgjengelige midler til handlingsrettet FoU. Samtidig vil en sterkere samordning av departementets oppdragsfinansiering være viktig for å oppnå en kritisk masse på forskning innenfor de områder som departementet oppfatter som de viktigste for kulturpolitikken.

Forskningsrådet er helt enig i at det må satses slik at det kan utvikle seg forskningsmiljøer som over tid kan bygge kompetanse og sikre nødvendig kritisk masse, dvs med en nødvendig størrelse og bredde i miljøet. Forskningsrådet vil imidlertid klart fraråde at man i utgangspunktet sikter mot å etablere et eget selvstendig institutt for kulturpolitisk relevant forskning. I stedet for å bygge opp *ett* slikt miljø fra grunnen av, vil det være en mer effektiv strategi å lyse ut større prosjekter som kan gi grobunn for å utvikle miljøer med bredere kompetanse og mer kritisk masse. Slike miljøer vil kunne vokse fram både i UoH-sektoren og i instituttsektoren. Forskningsrådet har god erfaring med at man gjennom måten å lyse ut midler på, kan påvirke struktur og samarbeidsmønstre i ønsket retning.

Departementets egen erfaring med Senter for forskning på sivilsamfunn og frivillig sektor ved Institutt for samfunnsforskning og Rokkan-senteret, viser nettopp en slik utvikling. Det «virtuelle» senteret ble etablert etter at miljøene ved ISF og Rokkansenteret sto fram som de mest sentrale forskningsmiljøene på forskning om sivilsamfunn og frivillighet. En slik utvikling, hvor ett eller noen få miljøer står fram som særlig gode på forskning for kulturfeltet, kan skje som en konsekvens av økt finansiering av flere større prosjekter, og i neste omgang legge grunnlag for mer langsiktig senterbevilgning.

Grunnlaget for å sikre en slik utvikling, vil kunne være et handlingsrettet program for kultursektorforskning i Forskningsrådet. Målet om å sikre et begrenset antall tyngre forskningsmiljøer, kan legge premisser for hvordan midlene lyses ut. Samtidig bør det være en forutsetning at programplanen har en viss tematisk bredde for å skape en god konkurransearena. En satsning på handlingsrettet FoU for kultursektoren kan realiseres gjennom en åpen utlysning som vil gi muligheter for de institusjonene som har etablert forskningsaktivitet på dette feltet. En åpen utlysning vil være kostnadseffektivt samtidig som det vil sikre kvalitet og gi kritisk masse ved at nye prosjekter knyttes opp mot relevant forskning som allerede finansieres gjennom basisbevilgning og/eller eksterne midler fra Forskningsråd og andre finansieringskilder.

Et handlingsrettet program i Forskningsrådet medfører imidlertid kostnader både til etablering og drift og det er derfor bare et hensiktsmessig virkemiddel om en årlig budsjetttramme kommer opp i minimum 15. mill. kr.

Forslaget om et nytt Kultursektorens forskningsfond

Forskningsrådet slutter seg helt til behovet for økt forskningsfinansiering på kultursektoren, men er i tvil om etablering av et «forskningsfond» vil kunne sikre dette. Etter Forskningsrådets oppfatning vil det være en bedre strategi å bygge på etablerte mekanismer for forskningsfinansiering og ikke lage konkurrerende ordninger på et felt som i utgangspunktet er for svakt finansiert.

Forskningsrådet ønsker å bidra aktivt og konstruktivt i det videre arbeidet for å styrke forskningen på kulturfeltet og bistår gjerne departementet med organisering av handlingsrettet FoU for kultursektorforskning.

Med vennlig hilsen
Norges forskningsråd

Arvid Hallén
Administrerende direktør

Jon Holm
Avdelingsdirektør

